

Cioran, aculturația și profețiile. O scrisoare din 1950 către Constantin Noica

Rodica BRAD

Universitatea „Lucian Blaga”, Departamentul de Studii Romanice
“Lucian Blaga” University of Sibiu, Department of Romance Studies
Personal e-mail: rodica.brad@ulbsibiu.ro

Cioran, Acculturation and Prophecies. A 1950 Letter to Constantin Noica

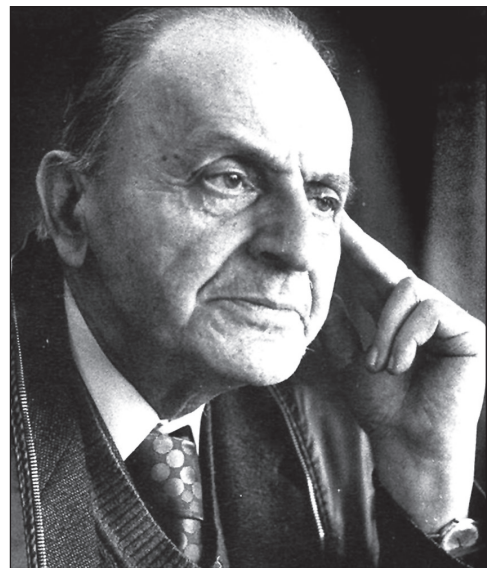
In a letter to Noica from 1950, Cioran talks about acculturation. He complains of going through a serious spiritual crisis as a result of having voluntarily removed himself from his country, and he declares himself still impermeable to the French spirit, which he contemplates critically from a historical and cultural perspective. He has decided to write in a dead language, far from the mioritic space where he had lived as a Romanian writer, and he is now dramatically experiencing acculturation.

Keywords: acculturation, Emil Cioran, Constantin Noica, Neagu Djuvara, Romanian language, mioritic space, French spirit.

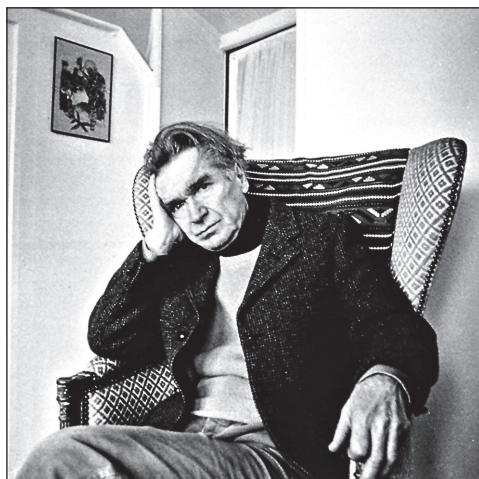

În materie de misive cioraniene, avem surpriza de a vedea cum ies la iveală, uneori cu totul neașteptat, scrisori inedite. Acestea completează corespondența cioraniană a cărei întindere nu este încă determinată. Faptul este cu atât mai îmbucurător în România, cu cât sunt descoperite scrisori de mare frumusețe lirică precum cele către Petre Țuțea.¹ Corespondența cu Noica este una de prim interes, din ea fiind cunoscut cu precădere schimbul epistolar din 1957² (care i-a și atras filosofului de la Păltiniș condamnarea la 25 de ani de închisoare cu executarea a șase dintre ei.).

Prezentul comentariu își propune să urmărească o temă incitantă pe care o tratează Cioran aici și anume aculturația, fenomen a cărui victimă se consideră și de care devine conștient prin intermediul discuțiilor cu Neagu Djuvara, după cum mărturisește. Scrisoarea în discuție îl înfățișează pe Cioran în situația înecatului, a disperatului care se zbate să supraviețuiască după ce a decis să încheie cu propria viață, adică, în cazul său, cu propria țară, cu propria limbă și propria cultură

Sursă foto: https://hu.wikipedia.org/wiki/Constantin_Noica

Sursă foto: <http://www.imdb.com/name/nm1194127/>

pentru a scrie în limba franceză și a se adapta culturii franceze. Dacă decizia instalării definitive în Franța este evidentă după anul 1940, cea a părăsirii limbii române se conturează ulterior, în mod progresiv, concomitent cu decizia de a scrie în limba de adopție.

Scrisoarea aleasă ni-l înfățișează pe Cioran „à l'entre-deux”, călare pe două limbi și două culturi, făcându-ne cunoscute dilemele culturale care îl macină, dar și momentul precis pe care-l trăiește, și anume acela în care simte dramatic că, după ce și-a abandonat limba, pierzându-și în parte identitatea culturală, descoperă că nu se poate încă adapta spiritului francez față de care rămâne impermeabil.

Examinând situația în care se afla Cioran în Franța la acea vreme, vedem că el publicase deja prima sa carte în limba franceză, anume *Tratatul de descompunere* (1949) prin care, practic, își lua adio de la limba română, după ce scrisese cinci cărți în această limbă în țară. Apariția cărții în franceză i-a adus autorului un premiu prestigios, premiul Rivarol, singurul, de altfel, pe care l-a acceptat de-a lungul vieții. În corespondența cu părinții, autorul se arată mândru de carte, de vâlva pe care a stârnit-o ea și mai ales de premiul conferit. Satisfacția apariției cărții la cea mai prestigioasă editură pariziană vine mai ales din bucuria de a fi atras atenția asupra sa ca autor în țara de adopție: „eseul meu are aici un destul de mare succes. Într-un anumit fel, au fost depășite chiar și așteptările mele cele mai optimiste, deși nu este o carte pentru marele public și deci nu mi poate aduce o *avere*. Măcar nu mai sunt un biet străin necunoscut: aceasta este mult într-o țară unde prestigiul joacă un imens rol. Despre mine, n-au apărut multe articole, însă puține câte sunt, ele sunt extrem de elogioase.”⁴ Beneficiile notorietății sunt notate într-o altă scrisoare: „eu am reușit să mă fac cunoscut aici și să-mi facilitez într-un anume fel viața”⁵. Despre premiu, scrie: „vă aduceți aminte că anul trecut m-am prezentat la un premiu, care se acordă unui scriitor

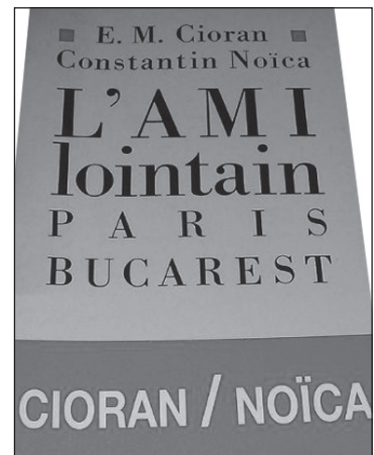
străin ce a publicat o carte în franțuzește. Premiul nu l-am luat anul trecut; el mi-a fost decernat anul acesta, de unanimitatea comisiei. La Paris, gestul e considerat ca un succes fără precedent. Cât privește adaptarea lui Cioran la viața din Franța, peste tot în scrisori, cele trimise familiei ori prietenilor, reapare motivul relației sale cu diaspora română din Paris, cu care are raporturi capricioase. Inconstanța îl caracterizează ca de obicei și acum. Astfel, la 5 iulie 1946, el le scrie părinților: „Eu mă țin la o parte de colonia românească de aici, unde nu sunt decât intrigi și conflicte”.⁶ La 19 februarie 1948 se declară complet decepționat de „câțiva compatrioți răuvoitori” care l-ar fi împiedicat să obțină o bursă din partea statului francez: „Parisul a devenit un centru de români; eu nu-i caut și fac tot posibilul să-i evit; după urma lor nu pot avea decât neplăceri; umblă de dimineața până seara de la unul la altul purtând vorbe și făcându-și iluzii”⁷. Izolarea voită putea însemna deja și o discretă detașare de propriul trecut: „Cât despre mine, trăiesc foarte retras. Pe aici, au încercat diverși să se servească de numele meu în diferite combinații mai mult sau mai puțin politice. Eu însă le-am tăiat-o scurt. Nu înțeleg să fiu instrumentul nimănui. M-am plictisit de orice formă de agitație și m-am convins că toate neplăcerile în viață vin din participarea la un grup oarecare”⁸.

Revenind la scrisoarea aleasă, observăm că Cioran explică de ce a optat să scrie în limba română, accentuând faptul că scrisul în românește nu era ușor pentru el în contextul în care se străduia să se despartă definitiv de limba română, în favoarea limbii de adopție. Subliniază însă că, doar prin practica limbii de origine, își putea salva gândurile și identitatea culturală. Această „formulă de atac” va da tonul și tema întregii scrisori redactate cu o artă subtilă: „Îmi dau silința să scriu în română. Pe deoparte îmi salvez gândurile și cu ele odată și identitatea mea culturală asaltată cu atâta bunăvoință de fastuoasa cultură franceză, pe de alta împiedic uitarea

Scrisori către cei de-acasă

să îmi smulgă din suflet și din minte limba.”⁹. Limba e așadar încă o realitate ființială, de minte și de suflet, care-i dă identitatea, asaltată de „fastuoasa cultură franceză”. Situația pe care o descrie prezenta scrisoare este cu totul dramatică, chinul schimbării limbii fiind cauzat, pe de o parte, de voința neînduplecată de a adopta franceza și, pe de altă parte, de nostalgia chinuitoare a limbii române de care se desparte cu o vie suferință. Imaginile la care recurge Cioran pentru a-și exprima starea de atunci sunt de o forță fără precedent. Recunoaște că încă e atașat țării de origine pe care a „trădat-o” și, ca atare, îi cere lui Noica clemență: „Nu mă certa pentru că, trădând România, încă nu pot și nu vreau să îi dau drumul, ca o adulterină ce devine dependentă de situația ei promiscuă și ambivalentă.” Comparația exprimă dependența încă marcată de țară și de limba de origine, de care Cioran e incapabil să se desprindă cu totul și pentru că are impresia că au rămas puțini cei cărora le mai pasă de soarta românismului: „nu m-aș lupta cu atâta îndârjire să rămân credincios trădării mele, dacă nu aș avea senzația că am rămas atât de puțini pe aici și pretutindeni, încât de mine însumi depinde supraviețuirea românismului”. Suferința dată de acest proces în desfășurare este evocată prin starea înecatului înaintea morții, care, la el, e cu atât mai dramatică, cu cât s-a permanentizat: „Cunoști momentele de sublimă disperare pe care le simte un înecat? Plămâni țipă după aer, apa presează nările, gura și pieptul, tâmpile zvâcnesc, iar mâinile se zbat ca o morișcă în căutarea siguranței plutitoare. Ceea ce trăiesc eu zilnic se aseamănă mult cu un înec, însă un înec lent, cu momente de respiro, scurte dar suficiente pentru a mă ține în viață, ca o tortură”. Iar gândul următor care îi vine în minte este atitudinea critică a lui Noica în ce privește negativismul și înverșunarea față de realitățile românești exprimate de el în *Schimbarea la față a României*: „M-ai acuzat de defetism în țară, te-ai împotrivit ideii mele radicale de părjol și m-ai renegat când, în numele unei onestități și a unei etici draconice, am decis că nu pot asista la distrugerea

țării orchestrată tocmai de cei ce au fost chemați să o salveze”. Cele două momente sunt echivalente, crede Cioran. Deși contextul social-politic e altul, gratuitatea sacrificiului e aceeași, mărturisește Cioran plângându-și de milă: „sunt blestemat să mor a doua oară tocmai în încercarea de a mă salva de la un martiriu în numele unui ideal găunos, având în plus și regretul că acum nu am pentru ce să mor. E un eroism tacit și egoist, fără miză. Ostracizat”. Ineficiența gesturilor cruciale pe care le face nu va fi însă, crede el, la fel de evidentă, pentru interlocutorul său: „nici nu știu dacă cuvintele mele românești, pe care îți mărturisesc că uneori le gândesc în franceză, vor ajunge la tine”. Lipsa rostului oricărei acțiuni, ca și condamnarea la neant a oricărei speranțe umane sunt exprimate apoi într-o izbucnire lirică de mare forță expresivă: „oh, cum înțeleg infailibila speranță umană ce se ridică împotriva evidenței și a legilor hazardului până într-acolo încât încredințează oceanului mesaje în sticle sigilate!”.

Problema expusă este veche și se întinde până la momentul „rușinoasei sale fugi” din țară. Ea s-a ravivat însă prin discuția recentă cu Neagu Djuvara care s-a dovedit „revelatorie” pentru motivul că l-a ajutat pe Cioran să se înțeleagă și mai ales să-și definească starea: „de doisprezece ani încheiați în octombrie, de la rușinoasa mea fugă, mă aflu în aceeași situație fără ieșire, însă abia acum, după o revelatorie discuție cu un alt prieten drag, Neagu Djuvara, mi-am înțeles cu adevărat drama și am acceptat-o ca destin”. Problema culturală de care devine conștient prin discuția cu Djuvara a avut deja manifestări maladive în cazul său, iar bucuria de a o putea înțelege în termeni raționali, sociologici, este luată în răspăr, Cioran vorbind de „privilegiul de a mă mândri cu ea”: „Mă simțeam încă demult atins de lingoare și alienare, aveam o mină gravă și o pană grea și pestilențială, ca și cum prin scris și-ar fi găsit loc putreziciunea din mine să iasă”. Aculturația a fost studiată, spune Cioran, de „profeți ai dezastrelor civilizaționale, în spiritul lui Spengler și Toynbee”. Apoi precizează: „Djuvara mi-a explicat: aculturație – ruperea de o anumită cultură – aici cu sensul de produs al unei grupări umane, expresie a

nevoii individuale de comunicare pe sine și relaționare în contextul conștientizării apartenenței la un grup – și, eventual, alipirea la o altă cultură. Smulgerea rădăcinii. Și – eventual – în funcție de capacitatea fiecăruia de adaptare și supraviețuire – replantarea. Cu cât ești mai intim legat de cultura ta primordială, [...] cu atât smulgerea este mai traumatizantă.” Chinul desprinderii este cu atât mai mare, cu cât renunțarea s-a făcut, în cazul său, de bună voie, „din rușine, lașitate și slăbiciune”, iar consecința: „plătesc printr-o rezistență îndârjită”.

Dicționarul de sociologie definește aculturația în maniera următoare: „ACULTURAȚIE (engl. aculturation), procesul de interacțiune a două culturi sau tipuri de cultură, aflate un răstimp într-un contact reciproc. Aculturația se manifestă prin schimbări fie în ambele culturi, fie în una din ele, anume în aceea mai puțin încheată, mai puțin evoluată, sau mai mică în privința ariei de desfășurare.”⁹ Aculturația este un proces complex, care include aspecte precum: înlocuirea unor elemente culturale, combinarea unor elemente în complexe culturale noi, respingerea totală a unor elemente. De-a lungul istoriei, foarte frecvent, s-a manifestat ca un epifenomen al cuceririlor și al dominației economice și politice. Aculturația forțată poate duce la asimilare, fenomen repudiat astăzi pe plan politic de etica relațiilor internaționale. Aculturația survine nu doar din contactul dintre culturi ca entități, ci și din contactul dintre tipuri de cultură. Este de menționat faptul că fenomenul aculturației rămâne și astăzi într-o fierbinte actualitate¹⁰.

Istoric, conceptul de aculturație s-a impus în domeniul științelor social-umane, venind pe filiera antropologiei culturale. Semnalată și investigată, mai întâi, ca fenomen, de antropologii britanici și americani la sfârșitul secolului al XIX-lea, aculturația a fost investigată sistematic de trei reputați antropologi — Robert Redfield, Ralph Linton și Melville Herskovits. Concluziile acestora, cuprinse într-un memorandum, *Outline for the Study of Acculturation (1935)*, au constituit un punct de pornire pentru dezvoltarea ulterioară a cercetărilor pe această temă.

Interesant în epistolă este modul în care Cioran trece de la aculturație la istorie și religie, meditănd la impactul major pe care l-a avut Napoleon asupra fenomenului cultural religios. El vorbește de perioada prenapoleoniană în care trecutul omenirii a fost unul liniștit „ca un somn neîntrerupt de copil, în mijlocul unei culturi ca un leagăn”. Caracteristic era sensul ascendent dat de moartea care părea la fel de acceptabilă ca viața: „pentru majoritatea populației, în perioada de dinaintea lui Napoleon, cultura religioasă a îndeplinit rolul de cultură primordială”. Și tot caracteristice erau solidaritatea și iluzia: „iluzia unui Rai aseptice a fost doar o parte a fenomenului cultural religios. Păcatul te face solidar, ruga te face solidar, crucea te face solidar,

catedralele și bisericile te fac solidar. Solidar cu alt păcătos, cu alt îngenunchiat în marile catedrale ale vestului sau în misterioasele biserici ale estului. Scopul transcende insignifianta și egoista ființă umană”. Înregimentarea într-o cultură e obligatorie, iar religia este și ea una din culturile primordiale: „ca să trăiască ființa umană își datorează sie însăși înregimentarea într-o cultură. Religia a fost doar una dintre culturile primordiale”. Cultura națională, ivită după Napoleon și recunoscută universal prin Tratatul de la Versailles s-a întins ca o pandemie în Europa, dând naștere unor teribile războaie: „războiul negru prin care tocmai am trecut și cel roșu ce se profilează la orizont”, și, mai rău încă se anunță, spune el, „viitorul granițelor mobile [...] stabilite prin forța militară sau economică (sau informatică – n.n.)”. Nu putem să nu recunoaștem adevărul profețiilor cioraniene exprimate în aceste rânduri, în special cele legate de forța economică și informatică la nivel global. Iar asocierea pe care o face, lingvistic mai întâi, și apoi și prin asociere de idei, între aculturație și acultură îl face pe Cioran să se întrebe despre condiția umană în modernitate: „ne mai rămâne nouă – contemporanilor – altceva în afara modernității ca germene a unei culturi a noului, a aculturii?”. Gândul următor este dacă: „se mai poate salva – și ne mai poate salva – acel tip minor de cultură ce există încă de la începutul umanității: cultura familială?”. Experiența proprie de viață e invocată de îndată pentru argumentarea incapacității de a mai crede în miracol: „dacă nu aș fi trăit eu însumi drama degradării și a blazării cuplului, cu simulacrul afecțiunii și debilitatea sufletească aferente, poate că mi-aș fi permis până la proba contrarie credința în miracol”. Cum „iubirea nu constituie un principiu tămăduitor pentru societatea burgheză, ea cel mult poate ridica și apropia vremelnice un individ de un alt individ, dar nu poate ridica și apropia culturi”. Individul rămâne în această zbatere la nivel de „hazard subatomic”, pentru că, la nivel macroscopic, planetar, „alte forțe sfâșie indivizii”.

După această meditație nihilistă despre soarta omului în era aculturației, Cioran își pune cu dramatism problema identitară într-o modernitate care l-a golit pe individ de esență: „dacă nu mai sunt nici credincios, nici român, nici jumătate de androgin, atunci ce sunt?”. Întrebarea e apoi generalizată: „ce suntem cu toții?”. Drama vremurilor moderne este că: „un individ de unul singur nu este o cultură și nu poate lupta pentru o cultură”. Cioran își recunoaște aici, de fapt, propria dramă personală pe care o vede și în jur, dramă de care suferea și Djuvara: „Djuvara este chiar mai împovărat decât mine cu toate gândurile astea, în timp ce lucrează ca un Sisif la o lucrare de diplomă despre tiparele civilizațiilor”. De fapt, Cioran trăiește din plin aculturația în plină epocă postmodernă, căci actul de cultură i se pare înscris în tiparele ancestrale de civilizație: „se pare că urmăm un traseu pe care într-o

altă vreme și într-o altă formă l-au urmat și înaintașii noștri, fie că au ridicat piramide și au fost conduși de faraoni, fie că au sculptat Adoniși și Diane și s-au închinat în temple, fie că au inventat hieroglifele și praful de pușcă și renasc acum sub Mao”. Cât despre viitor, Cioran face profeții apocaliptice despre decăderea civilizațiilor europene: „urmează imperiul universal, declinul și prăbușirea. Dacă nu ne vom îngropa sub ruinele marilor și mincinoasele instituții ale civilizației, ne vom îneca cu siguranță în valul de praf pe care îl vor stârni în cădere. Oricum ar fi, eu sunt de partea pierzătorilor. Câștigătorii îmi provoacă silă”. Profețiile sunt amare așadar, iar declinul speciei umane, semnalat în atâtea rânduri, incontornabil.

În antiteză puternică cu nihilismul acestor gânduri, Cioran își îndreaptă privirea spre francezi, declarându-se uimit de pofta lor de viață. Iluzia renașterii lor ca imperiu le era inoculată de de Gaulle, crede Cioran: „îi văd în jurul meu cum își trăiesc încă o dată fantezia renașterii lor ca imperiu, fantezie pe care acest fanfaron de sorginte napoleoniană – De Gaulle – le-o bagă în cap”. Naționalismul francez este luat în derâdere pentru că: „din nou, după 1000 de ani, își imaginează că civilizația occidentală își află centrul în Paris; se comportă ca și cum ar fi câștigat războiul și își admiră în oglindă laurii”. Lipsa simțului realității la francezi este cu atât mai mare cu cât aceștia nu simt ce se întâmplă în jurul lor, mai precis nu văd dinamica unor state precum „sfânta Rusie”, America sau Germania: „oare nu simt răsuflarea Rusiei – sfânta Rusie, ursul trezit în bârlogul său – în nord-est sau ambiția și aroganța economică a Americii care nu așteaptă decât un semn pentru a ne absorbi? Oare chiar își imaginează că acum, împărțit, leul Germaniei este pus cu botul pe labe?”. Francezii posedă „arta viețuirii prin imaginar”, fapt care ține „tocmai de beneficiul culturii lor (și al culturii în general)”. Sensul și scopul lor este „continuarea istoriei” căci, crede Cioran, „tipul de cultură națională franceză își creează identitățile culturale printr-o puternică mitologie istorică, spre deosebire de tipul culturii naționale germanice unde esențială pentru apartenență este etnicitatea”. O astfel de cultură istorică nu mai poate supraviețui mult timp, deoarece globalizarea va uniformiza lucrurile, aducând la numitor comun culturile mari și pe cele mici: „bate vântul globalizării din toate direcțiile și nu este vorba decât de timp până când și ei – aparținători ai unor culturi majore – vor trece prin același purgatoriu ca și noi cei ce aparținem unor culturi minore”. Deși resentimentele cioraniene față de culturile mari sunt astfel răzbunate, Cioran nu mai poate „beneficia de unica glorie a celor alungați: contemplarea blestemului împlinit”, iar: „jubilarea lor deșănțată de astăzi nu va trece nepedepsită. Până atunci, din păcate mă voi fi aruncat sub roțile istoriei”. Acestor gânduri apocaliptice despre prăbușirea istoriei, precum și despre efectele devastatoare ale globalizării,

li se adaugă importanța (pe care o consideră Cioran fundamentală) pe care urmau să o aibă Statele Unite și mai ales Rusia, statul pentru care el a mărturisit dintotdeauna puternice simpatii. Ideea globalizării cu consecințele relevate, dacă nu este nouă, este pregnant mărturisită în această scrisoare din 1950, adică șapte ani înaintea Tratatului de la Roma și a oricărui act de constituire a U.E. Conectarea lui Cioran la actualitate se îmbină cu o gândire politică interesantă, intuitivă, bazată pe realități, dar și pe premoniții și observații îndelungi ale lucrurilor la nivel macro-social și politic.

Oricum, clar este faptul că, la acea dată, deși ancorat în spațiul cultural adoptiv, naturalizarea nu se produsese, iar resorturile intime, fine, ale *deștărării* și implantării într-o cultură nouă erau încă indecis oscilante între cele două țări și mai ales între cele două limbi. La momentul acela, Cioran era încă român, scăpat de blestemul nației lui, de povara istoriei personale, dar aflat încă sub presiunea acelei *deștărări* pe care și-o apreciază drept „fugă rușinoasă”. El mai putea încă să-și mărturisească păcatele unui prieten drag cum era Noica. Cioran e așadar încă atașat de cultura română (de care se simte îndepărtat, dar la viitorul căreia se gândește intens când e vorba de soarta românismului). Încă îi pasă și îi va păsa de fapt mereu de soarta țării și a culturii sale de origine, chiar dacă va opta să nu mai scrie în limba română sau să se desprindă de realitățile românești unde și-a lăsat trecutul în speranța creării unei noi identități. De fapt, examinând și corespondența cu cei de-acasă, suntem de părere că Cioran nu s-a desprins niciodată de fibra sa românească, nu s-a considerat un deștărânat și și-a păstrat în suflet, imuabile, pure, fertile creativ, imaginile și reprezentările patriei și ale limbii pe care n-a încetat să o pună în valoare prin considerații unice care-i relevă mai ales poeticitatea. Reflecția asupra scriitorilor români, fascinația față de Eminescu, interesul major pentru soarta personală și culturală a prietenilor săi români din tinerețe pledează pentru un patriotism special, „à rebours”, un atașament puternic, dar contradictoriu prin excelență, care oscilează între „credință și tăgadă” (cum ar fi spus Arghezi), atât de specific în zbaterea sa unică în cultura noastră. Venerație și blestem, recunoașterea destinului de cultură minoră, revoltă dionisiacă și abandon sublim prin replantarea într-un spațiu străin, fertil cultural, dar bântuit de alte crize și blesteme, despre care, iată, vorbește deja în 1950! Ne raliem, în această privință, opiniei lui Ion Dur care crede că: „Emil Cioran nu a fost cu adevărat un deștărânat (sau a fost unul care și-a ținut rădăcinile în formolul limbii materne, cea care îl boicota în ultimele zile ale vieții), ci a trăit drama de a nu putea prinde (și) alte rădăcini”¹¹. Oscilația între cele două spații culturale este de o amploare și de un dramatism fără precedent pentru cel care și-a propus, așa cum spune într-o scrisoare către Ecaterina

Săndulescu din 22 iunie 1935, încă din perioada în care se afla la studii în Germania, că încercase zadarnic de vreo doi ani de zile să prindă „rădăcini în lume, rămânând «lume în lume», hors la loi métaphysique¹².

Pentru moment, Cioran se gândește la o salvare personală, prin creație: „știu că dacă mă voi preface în francez, mă voi salva pentru o vreme. De asta am și venit aici. Să mă vindec și să mă regăsesc”. Franța nu este însă ceea ce pare, pentru că, spune Cioran: „de departe și Iadul pare o stațiune de odihnă”: „Franța nu mai este Franța propagandei ante și post belice, nu mai este nici Franța lui Rousseau, a lui Carol cel Mare sau a lui Moliere”. Franța „nu oferă nimic diferit,” crede Cioran, ci poate mai mult doar, „iar gândul ăsta îmi animă toate părerile de rău”. Lipsa apartenenței etnice e un impediment serios pentru că: „Franța nu este Franța, dacă nu ești francez, iar plata privilegiului de a fi francez este prea mare”. Nu voia așadar să devină francez, cum n-a devenit de fapt niciodată. Interesantă e comparația pe care o face Cioran cu interlocutorul său despre două lucruri la fel de imposibile: „în consecință refuz să devin francez, la fel cum tu refuzi să nu fi român”. Și interogația devastatoare despre soarta amândurora „la sfârșitul timpului”: „este vina lucidității și melancoliei, căci ce altceva ne rămâne amândurora la sfârșitul timpului?”. Mai mult, „dacă cunoști viitorul, iar prezentul îl traversezi ca un cataleptic, nu îți rămâne decât Istoria”, avertizează Cioran, punctând importanta diferență dintre trecut și istorie: „istoria este doar umbra trecutului ce se întinde până în prezent. O peșteră a lui Platon unde cauzalitatea, temporalitatea și spațialitatea sunt relative și unde există o singură dimensiune și o grămadă de perspective”. Nici o salvare, nici un adevăr nu vin dinspre Istorie, mai spune Cioran: „există vreun adevăr imuabil în Istorie, a cărui cunoaștere să ne mântuiască?”. Viitorul e previzibil, privind Istoria, fiind o prezumție a tuturor istoriilor posibile care converg în Apocalipsă: „pe cât de limpede și de colorat îmi apare viitorul, pe atât de confuză mi se pare Istoria. Nu este nici o contradicție aici. Viitorul nu este o prezumție a Istoriei, ci a tuturor istoriilor posibile ce converg într-un singur punct. Apocalipsă”. Iar la întrebarea care se impune, ce rămâne de făcut, Cioran precizează cu fermitate că soluția nu poate fi resemnarea pentru că: „dacă nu gândești și nu acționezi în niciun fel – chiar și în slujba răului – viața nu îți mai aparține”. Sfatul pe care i-l poate da el lui Noica este de a cuprinde întreaga sferă a vieții, cu relele ei: „sapă în căutarea Iadului, urăște, formează distopii în imaginație, admiră urâtul, predică sfârșitul în agonie și lumea și viața or să ți se pară minunate”. Despre sine, Cioran încheie apoteotic, precizând ardentă dorință de consacrare prin scris într-o limbă nouă și desprins de spațiul matricial prin ruperea cordonului ombilical: „eu în schimb, scriu. Într-o limbă deja moartă, departe de spațialitatea plaiului mioritic – după cum numea

Blaga acel orizont înalt, ritmic și indefinit alcătuit din deal și vale, în care eu am fost odată român”. Ceea ce îi rămâne este așadar să scrie într-o limbă deja moartă, departe de spațiul mioritic în care cândva „a fost român”, simțind dramatic că, pentru moment, nu mai era decât un scriitor ... aculturat.

Note:

1. <http://www.marturistorii.ro/2015/01/11/inedit-emil-cioran-ii-recunoaste-genialitatea-lui-petre-tutea-intr-o-serie-de-scrisori-catre-acesta-descoperite-in-arhiva-cnsas/>
2. E.M. Cioran Constantin Noica *L'Ami lointain*, Paris, Criterion, 1991.
3. E.M. Cioran *Scrisori către cei de-acasă*, stabilirea și transcrierea textelor de Gabriel Liiceanu și Theodor Enescu. Traduceri din franceză de Tania Radu. Ediție, note și indici de Dan C. Mihăilescu, București, Humanitas, 1995, scrisoarea 26 din 20 ianuarie 1950, p. 34.
4. *Ibidem*, scrisoarea 28 către părinți din 14 martie 1950, p. 35.
5. *Ibidem*, scrisoarea nr. 6 către părinți din 5 iulie 1946, p. 18.
6. E. M. Cioran *Scrisori...*, scrisoarea nr. 14 către părinți din 19 februarie 1948, p. 25.
7. *Ibidem*, scrisoarea nr. 17 către părinți din 1948, p. 27.
8. Scrisoare Cioran către Noica, 1950 <http://www.poezie.ro/index.php/essay/14050552/index.html>. D
9. ****Dicționar de sociologie* urmat de indicatori demografici, economici, sociali și sociologici Coordonatori: Cătălin Zamfir Lazăr Vlăsceanu, Editura Babei, București 1998, articolul „aculturație” semnat de Gheorghică Geană, p. 8.
10. *Ibidem*.
11. Ion Dur *Cioran conform cu originalul. Un dionisiac cu voluptatea negației*, București, Editura Tritonic, 2017, p. 43.
12. V. *România literară* nr. 43, 1-7 noiembrie 2000, p. 10, http://www.romlit.ro/ap_numarul_43_ro.

